

Ο ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΑΝΤΑΛΜΠΕΡΤ ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ 1897-1941*

Από τούς *

ΘΕΟΔ. ΠΙΤΣΙΟ και Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟ**

Στήν περίοδο 1925-1940 ο Ούγγρος σπηλαιολόγος Ανταλμπερτ ή Μπέλλα Μάρκοβιτς πραγματοποίησε έκτεταμένες σπηλαιολογικές έρευνες στή χώρα μας. Από τούς πρώτους πού άσχολήθηκαν μέ τή μελέτη των έλληνικών σπηλαίων, έκανε έξερευνήσεις, πραγματοποίησε λεπτομερείς χαρτογραφήσεις και συγκέντρωσε έπιστημονικό ύλικό από έπιφανειακές και άνασκαφικές έρευνες σέ μιά σειρά από αυτά.

Ο ίδιος, άφού διέκοψε τίς σπουδές του στήν Ιατρική, απέκτησε πολύπλευρες σπηλαιολογικές γνώσεις και μακροχρόνια πείρα σέ έρευνητικές άποστολές σπηλαίων και καρστικών σχηματισμών τής κεντρικής Εύρώπης. Υπήρξε πρόεδρος τής Αύστριακής Σπηλαιολογικής Έταιρείας, μέλος τής Σπηλαιολογικής Έταιρείας τής Βιέννης και τής Γερμανικής Σπηλαιολογικής Έταιρείας του Βερολίνου. Στο διάστημα 1922-1936 πραγματοποίησε 37 έπιστημονικές διαλέξεις και διοργάνωσε 12 εκπαιδευτικά σεμινάρια μέ θέμα τή "Σπηλαιολογική έρευνα" και τήν "Τεχνική έξερεύνησης των σπηλαίων", ένω στο ίδιο χρονικό διάστημα έδωσε 450 διαλέξεις γενικότερου σπηλαιολογικού ένδιαφέροντος (Α. MARKOVITS 1922-1936). Έκτός από τίς έργασίες του για έλληνικά σπήλαια δημοσίευσε μελέτες για σπήλαια τής Αύστρίας και τής βόρειας Ιταλίας. Για τό έργο του αυτό άνακηρύχτηκε τό 1930 στο Παρίσι, έντακτος καθηγητής τής Προϊστορίας και Γεωγραφίας (ΕΓΚΥΚΛΟΠ. ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ 1964).

Κατά τήν τελευταία περίοδο τής ζωής του άσχολήθηκε έντατικά μέ τήν έρευνα των έλληνικών σπηλαίων και καρστικών σχηματισμών. Έγινε μέλος τής Έλληνικής Ανθρωπολογικής Έταιρείας και υπήρξε συνεργάτης του Αν-

* Der Höhlenforscher Antalmpert Markovits 1897 - 1941.

** PITSIOS, T. CONTOPOULOS, A. Anthropologisches Museum der Universität Athen (Medizinische Fakultät), Goudi, Athen.

81 θρωπολογικού Μουσείου και προσωπικά του Ι.Κούμαρη. Η έρευνητική του δραστηριότητα, αν και επιχορηγήθηκε από προσωπικότητες στην Ελλάδα, συνδέεται με οικονομικές δυσκολίες, με απομάκρυνση από την οικογένειά του και τέλος με τον πρόωγο θάνατό του σε αεροπορικό δυστύχημα στις 28 Οκτώβρη 1941.

Συνολικά έρευνσε γύρω στα 500 ελληνικά σπήλαια, από την Ήπειρο μέχρι την Κρήτη. Πραγματοποίησε χαρτογραφήσεις σπηλαίων, που χαρακτηρίζονται από τη σχολαστικότητα και την ακρίβεια των πληροφοριών που περιέχουν και συγκέντρωσε μεγάλο αριθμό επιστημονικών στοιχείων και εύρημάτων. Τέλος επιχείρησε την καταγραφή και την αριθμητική κωδικοποίηση των ελληνικών σπηλαίων, έργο που αργότερα ανέλαβε και συνεχίζει μέχρι σήμερα η Ελληνική Σπηλαιολογική Έταιρεία. Άλλωστε είναι πιθανό η δραστηριότητα του Μάρκοβιτς να επέδρασε θετικά στη δημιουργία της Ε.Σ.Ε., μιά και ιδρυτικά μέλη της γνώριζαν τα αποτελέσματα και τη σημασία των ερευνών του (Ι. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ 1955).

Ο Μάρκοβιτς, πέρα από τις προσωπικές του εκτιμήσεις, τις μικροσκοπικές αναλύσεις και εξετάσεις, για την καλύτερη αξιοποίηση του υλικού που συγκέντρωνε, συνεργαζόταν με ειδικούς γεωλόγους, ζωολόγους, παλαιοντολόγους, προϊστοριολόγους κ.λ.π. που βρίσκονταν σε διάφορα μέρη της Ευρώπης. Στις έρευνές του ενδιαφερόταν πολύ για την κατοίκηση και γενικότερα τη χρήση των σπηλαίων από τον Άνθρωπο. Εξετάζοντας το υλικό που συγκέντρωνε, προσπαθούσε να συνθέσει όλα τα στοιχεία που δημιουργούσαν τό οικολογικό περιβάλλον μιάς περιόδου, αλλά και να διαπιστώσει την επίδρασή τους στις κοινωνικο-οικονομικές δομές της ανθρώπινης κοινωνίας. Τέλος ο Μάρκοβιτς πίστευε πως ήταν ο πρώτος, που ανακάλυψε την Παλαιολιθική περίοδο στην Ελλάδα, όμως τα συμπεράσματά του αμφισβητήθηκαν από άλλους ερευνητές (Γ. ΜΑΡΙΝΟΣ κ.ά. 1965).

Οι πιο σημαντικές από τις έρευνές του υπήρξαν αυτές που έκανε σε σπήλαια των Μεγάρων και της Κακιᾶς Σκάλας. Στην Κακιά Σκάλα και στη θέση που βρίσκονται οι άρχαιες Σκιρωνίδες πέτρες, έρευνσε τρία σπήλαια και πραγματοποίησε ανασκαφές σε δύο από αυτά, στο σπήλαιο Νο 413 ή σπήλαιο του Ζαΐμη και στο σπήλαιο Νο 451 ή σπήλαιο του Κανονιού. Στο δεύ-

τερο διέκρινε 9 βασικά αρχαιολογικά στρώματα, από τα όποια τα 5 τελευταία (V-IX) χαρακτήρισε επιπαλαιολιθικά, ενώ στο στρώμα III προσδιόρισε 7 υποδιαιρέσεις της Νεολιθικής περιόδου. Καί τα δύο σπήλαια βρίσκονταν στό ύψος του σημερινού έθνικού δρόμου καί καταστράφηκαν κατά τή διάνοιξη του. Τό τρίτο σπήλαιο Νο 452 σώζεται ακόμη καί βρίσκεται έπάνω άκριβώς στόν παλαιό δρόμο, στή θέση της κατοπτρικής επιφάνειας του ρήγματος της Κακιάς Σκάλας.

Ο Μάρκοβιτς πρίν άπό τό θάνατό του εξέφρασε τήν έπιθυμία, τό ύλικό πού συγκέντρωσε κατά τίς έρευνές του, δηλαδή οί έπιστημονικές συλλογές, καθώς καί ό σπηλαιολογικός έξοπλισμός του νά παραχωρηθούν στό έλληνικό Πανεπιστήμιο. Για τήν προσφορά του αύτή ή Έλληνική Άνθρωπολογική Έταιρεία τόν άνακήρυξε εύεργέτη της. Στην πρόσφατη καταγραφή, άπό συνεργάτες του Άνθρωπολογικού Μουσείου, του ύλικού πού άφησε ό Μάρκοβιτς έχουν βρεθεί ως τώρα: α) Προσωπικά άντικείμενα, β) Όργανα μετρικά, σπηλαιολογικά καί φωτογραφικού έργαστηρίου, γ) Έντυπα καί έγγραφα, δ) Εύρηματα άπό τίς έρευνες καί τίς άνασκαφές του, όπως σειρές λίθινων εργαλείων, όστά ζώων, άπολιθώματα, κοχύλια κ.λ.π. ε) Φωτογραφικό ύλικό πού, έκτός άπό μεγάλο άριθμό φωτογραφιών, περιλαμβάνει περίπου 900 άρνητικές πλάκες μέ άπεικονήσεις τοπίων, προσώπων, έγγράφων, σχεδίων, εύρημάτων καί σπηλαίων.

ZUSAMMENFASSUNG

In der Zeit zwischen 1925 und 1940 führte der ungarische Höhlenforscher Adalbert oder Bella Markovits zahlreiche Untersuchungen in griechischen Höhlen durch. Er sammelte Oberflächenfunde, organisierte Ausgrabungen und zeichnete Höhlenpläne mit grober Sorgfältigkeit.

Insgesamt forschte er in 500 Höhlen. Schließlich versuchte er sie zu registrieren und nummerieren, eine Arbeit die später von der Griechischen Speleologischen Gesellschaft aufgenommen wurde und fortgeführt wird.

Als wichtigste Untersuchungen wären die Arbeiten in Höhlen bei Me-

gara und Kakia Skala 35 Km östlich von Korinth zu nennen. Dort führte er zwei Ausgrabungen durch und zwar in der Höhle Nr. 413 oder Zaimis-Höhle und Nr. 451 oder Kanonen-Höhle. In der Höhle Nr. 451 unterschied er neun archäologische Schichten, wobei er die fünf letzten (V-IX) dem Mesolithikum und die Schichten III_a-III_g dem Neolithikum zuordnete. Beide Höhlen befanden sich an der steilen Küste, in der Höhe der heutigen Nationalstrasse und wurden bei deren Bau zerstört.

Vor seinem Tod überliess Markovits seine wissenschaftliche Sammlung dem Anthropologischen Museum der Universität Athen, welche zur Zeit von den Mitarbeitern des Museums neu registriert und überarbeitet wird.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΕΓΚΥΚΛΟΠ. ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ (1964): Α. Ζαΐμη σπήλαιον, τ. 7, σ. 13. Α. Μάρκοβιτς Αδελβέρτος, τ. 9, σ. 183.
- ΜΑΡΙΝΟΣ Γ., Π. ΓΙΑΝΝΟΥΔΗΣ, Α. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ (1965): Παλαιοανθρωπολογικά Έρευναί εις τό σπήλαιο Πετραλώνων Χαλκιδικής. Έπιστ. Έπετ. Φυσικομ. Σχ. Παν. Θεσσαλονίκης, τ. 9, σ. 149-204.
- MARKOVITS A. 1922-1936
- ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ Ι. (1955): Συμβολή εις τήν σπουδήν τών υποδιαρέσεων τών τεταρτογενών χρόνων εις τήν Άττική εκ σπηλαιολογικών έρευνών εις τόν Ύμηττόν. Δελτ. Έλλ. Σπηλαιολ. Έτ., III-1, 2, σ. 1-67.

Προφορικές πληροφορίες για τόν Α. Μάρκοβιτς πήραμε από τούς σπηλαιολόγους Ι. Ιωάννου και Α. Πετροχείλου, τό ζεύγος Κ. & Ε. Παπαγεωργίου και τόν καθηγητή Γ. Μαρίνο, τούς οποίους και εύχαριστούμε.